

УДК 342.9:351.863:355.45(477)

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.05.3.70>

ПРИНЦИПИ ТЛУМАЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНИХ ПРАВОВИХ НОРМ: ДОКТРИНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Ліпинський В.В.,
доктор юридичних наук, професор,
директор навчально-наукового інституту права
та міжнародно-правових відносин
Університету митної справи та фінансів
ORCID: 0000-0002-4373-3330

Ліпинський В.В. Принципи тлумачення адміністративно-деліктних правових норм: доктринальний аналіз.

У статті здійснено доктринальний аналіз принципів тлумачення адміністративно-деліктних правових норм як ключових орієнтирів інтерпретаційної діяльності. Наголошено та тому, що актуальність дослідження зумовлена потребою забезпечення єдності та передбачуваності правозастосовної практики у сфері адміністративної відповідальності. Вказано також, що в умовах реформування адміністративного законодавства та його гармонізації з європейськими стандартами особливого значення набуває вироблення обґрунтованої системи принципів тлумачення адміністративно-деліктних норм. Обґрунтовано, що саме вони забезпечують повноту, передбачуваність та ефективність правозастосування у сфері адміністративної відповідальності. Розглянуто низку фундаментальних засад, серед яких: верховенство права, що передбачає орієнтацію на пріоритет прав і свобод людини; науковість, яка вимагає обґрунтованості висновків інтерпретації та врахування доктринальних підходів; об'єктивність, що виключає вплив суб'єктивних чи політичних чинників; неприпустимість зловживання правом, яка застерігає від формального, але викривленого розуміння норми; повнота використання способів тлумачення, що забезпечує уникнення помилок у правозастосуванні; пропорційність, спрямована на пошук балансу між обмеженням прав та досягненням цілей норми; обґрунтованість, яка вимагає підтвердження інтерпретаційних висновків конкретними обставинами справи; зрозумілість, що забезпечує чіткість і доступність інтерпретаційного результату для адресатів.

Зроблено висновок, що принципи тлумачення адміністративно-деліктних правових норм – це визначальні керівні ідеї та основоположні засади, які справляють організуючий та аксіологічний вплив на процес тлумачення норм адміністративно-деліктного права, що забезпечує адекватне, повне та правильне розкриття змісту відповідних формально визначених правил поведінки, ефективність правотлумачної діяльності в цілому та досягнення інших основних та факультативних завдань інтерпретації адміністративно-деліктних правових норм.

Ключові слова: верховенство права, канони, керівні ідеї, правила, правова визначеність, правові засади, принципи, пропорційність, тлумачення.

Lipynskyi V.V. Principles of interpretation of administrative offense legal norms: a doctrinal analysis.

The article presents a doctrinal analysis of the principles of interpreting administrative offense legal norms as key benchmarks of interpretative activity. The relevance of the study is emphasized, being determined by the need to ensure unity and predictability of law enforcement practice in the field of administrative liability. It is also noted that, in the context of the reform of administrative legislation and its harmonization with European standards, the development of a well-founded system of principles of interpretation of administrative offense norms acquires particular importance. It is substantiated that these principles ensure the completeness, predictability, and effectiveness of law enforcement in the domain of administrative liability. A set of fundamental principles is considered, including: the rule of law, which requires orientation towards the primacy of human rights and freedoms; scientific validity, which demands substantiated interpretative conclusions and consideration of doctrinal approaches; objectivity, which excludes the influence of subjective or political factors; the inadmissibility of abuse of rights, which prevents formal but distorted understandings of legal norms; completeness in the use of interpretative methods, which avoids errors in law enforcement; proportionality, which seeks balance between restrictions on rights and the goals pursued by the norm; substantiation, which requires interpretative conclusions to be supported by the factual circumstances of the case; and clarity, which ensures precision and accessibility of interpretative outcomes for legal addressees.

It is concluded that the principles of interpreting administrative offense legal norms represent fundamental guiding ideas and basic foundations that exert an organizing and axiological influence on the interpretative process. They guarantee an adequate, comprehensive, and accurate disclosure of the content of formally defined rules of conduct, the overall effectiveness of interpretative activity, and the achievement of both the primary and additional objectives of interpretation in administrative offense law.

Key words: rule of law, canons, guiding ideas, rules, legal certainty, legal foundations, principles, proportionality, interpretation.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проблематика принципів тлумачення норм права належить до фундаментальних у сучасній юридичній науці, адже саме вони визначають якість, передбачуваність та ефективність правозастосування. У системі правових досліджень інтерпретаційна діяльність традиційно розглядається як важлива складова функціонування права, оскільки саме завдяки тлумаченню правові приписи набувають конкретного практичного змісту. Водночас слід зауважити, що вироблення єдиних підходів до розуміння принципів тлумачення права тривалий час залишалося фрагментарним, що зумовлює потребу у доктринальному аналізі цієї проблематики.

Варто підкреслити, що актуальність окресленої проблеми зумовлюється не лише теоретичними, а й практичними факторами. Так, по-перше, інтенсивне оновлення законодавства України, зокрема у сфері адміністративного права та адміністративної деліктології, потребує належного методологічного підґрунтя для його інтерпретації. По-друге, на нашу думку, зростає значення єдності правозастосовчої практики, що неможливо забезпечити без чіткого окреслення загальних та спеціальних засад тлумачення правових норм. По-третє, очевидно, що правова система перебуває у процесі постійного реформування та гармонізації з європейським правовим простором, що об'єктивно вимагає врахування доктринальних і практичних здобутків зарубіжних правових систем, у тому числі напрацьованих ними канонів інтерпретації.

Проте особливої ваги вказана проблема набуває у сфері адміністративно-деліктного права. Саме у цій підгалузі найбільш гостро постає питання балансу між забезпеченням публічних інтересів і гарантуванням прав та свобод людини. Норми адміністративної відповідальності безпосередньо впливають на становище особи, а тому їхнє тлумачення має відбуватися на основі чітких і сталих правових засад, що виключають беззаконня, суб'єктивізм чи надмірний формалізм. Водночас адміністративно-деліктне право, на відміну від кримінального, характеризується значно більш широкою сферою регулювання та меншою мірою уніфікованості, що лише підсилює необхідність систематизації принципів інтерпретації.

Зауважимо, що дослідження принципів тлумачення адміністративно-деліктних правових норм має подвійне значення. У науковому вимірі воно сприяє розвитку загальної теорії права та адміністративно-правової доктрини, уточненню співвідношення між принципами, способами та правилами інтерпретації. У практичному ж вимірі воно забезпечує більш передбачуване та справедливе застосування норм адміністративно-деліктного права, що безпосередньо впливає на захист прав людини, посилює довіру до публічної влади та зміцнює верховенство права як базову цінність демократичної держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Проблематика принципів тлумачення норм права перебуває у полі уваги багатьох дослідників. Ю.М. Тодика акцентує на загальних засадах тлумачення та принципах конституційного судочинства [1, с. 80–86; 2, с. 397–403]. М.Д. Савенко пропонує класифікацію принципів за видами, об'єктами, значимістю та сферою поширення [3, с. 12–19]. С.З. Опотяк розглядає їх як керівні засади правотлумачної діяльності, виокремлюючи компетентність, об'єктивність та систематичність [4, с. 24]. О.В. Капліна зосереджується на принципах тлумачення кримінально-процесуальних норм, поєднуючи законодавчо закріплені та доктринальні підходи [5, с. 66, 80; 6, с. 210–211]. Подібний підхід розвиває й О.І. Костенко у сфері адміністративного законодавства [7, с. 244], а О.В. Білоус – у контексті адміністративного судочинства [8, с. 6, 20; 9, с. 181].

Зарубіжні автори (А. Скаліа, Б. Гарнер) розширюють зміст категорії «принципи тлумачення», ототожнюючи їх із канонами інтерпретації (Ordinary-Meaning, expressio unius, generalia specialibus non derogant тощо) [10, с. 47–143]. В українській доктрині до подібної моделі апелює С.В. Шевчук, пропонуючи власний перелік спеціальних принципів тлумачення [11, с. 210–211].

Формулювання цілей статті (постановка завдання) – здійснити доктринальний аналіз принципів тлумачення адміністративно-деліктних правових норм.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як слушно наголошує О.В. Капліна проблема принципів тлумачення досить довго залишалася мало дослідженою в юридичній літературі. Трива-

лий час в радянській правовій доктрині найважливішим принципом наукового пізнання проголошувалася суворота законності, що розглядалася в єдності з принципом пролетарської партійності [12, с. 169], однак усвідомлюючи той факт, що багато методологічних підходів, пронизаних ідеологією, є зараз неприйнятними, що неприпустимо тлумачити норми права тільки з позиції ідеології, бачити в нормах права лише інструмент державної влади й вираження державної волі, вчені, робили спроби звернутися до принципів тлумачення норм права, але ця тема отримувала досить фрагментарне висвітлення у працях з теорії правозастосування й теорії тлумачення [5, с. 59].

Ю.М. Тодика до головних засад тлумачення норм права відносить демократизм, науковість, точність, ясність, єдність теорії і практики [1, с. 80–86], а принципами тлумачення Конституції України Конституційним судом України вважає незалежність суддів і суду, колегіальність, гласність судочинства, повноту, всебічність та обґрунтованість інтерпретаційних актів, змагальність сторін, верховенство права, конституційність та законність, тобто принципи конституційного судочинства [2, с. 397–403].

У баченні М.Д. Савенко, принципи тлумачення норм права доцільно класифікувати за кількома окремими критеріями: за видами тлумачення, об'єктами тлумачення залежно від сфери правового регулювання, їх значимістю для тлумачення, сферою поширення. Залежно від виду норм за сферою правового регулювання принципи тлумачення вчена поділяє на матеріальні, на основі яких формується результат інтерпретаційної діяльності і його якість, та процесуальні принципи, що є вимогами до самого процесу тлумачення, а для офіційного тлумачення конституційною юстицією та казуального тлумачення також і принципи відповідного судочинства. За об'єктами інтерпретації принципи тлумачення норм, як стверджує М.Д. Савенко, бувають: міжнародних актів і договорів, конституції, законів, правових інститутів, підзаконних актів. За їх значимістю для процесу тлумачення – на фундаментальні, основоположні принципи: справедливості, рівності, свободи, гуманізму та демократичності, соціальної, правової держави, верховенства права [3, с. 14–19]. За сферою поширення, на думку вченої, можна виділити загальні (неупередженості, повноти, всебічності, об'єктивності, обґрунтованості, визначеності тлумачення) і спеціальні (науковості, єдності теорії і практики, правоконкретизуючої діяльності, стабільності тлумачення і права) принципи. За видами інтерпретаційної діяльності бувають принципи офіційного тлумачення, принципи офіційного тлумачення конституційною юстицією, принципи казуального тлумачення і принципи неофіційного тлумачення [3, с. 12–13; 9, с. 174].

С.З. Опотяк принципами тлумачення правових норм називає основні керівні засади спеціального виду юридичної діяльності органів держави, посадових осіб, громадських організацій чи окремих громадян щодо розкриття змісту правових норм, установлення вираженої в них волі законодавця, що в результаті забезпечує ефективну правотлумачну діяльність та правильне правозастосування. До основних принципів він відносить компетентність, об'єктивність, усебічність, телеологічність, систематичність та однаковість тлумачення правових норм [4, с. 24].

О.В. Капліна пропонує принципи правотлумачної діяльності розглядати як найбільш загальні основні керівні засади, що чинять організуючий та інформаційний вплив на хід розумових операцій, які зумовлюють процес тлумачення норм кримінально-процесуального права, що у кінцевому підсумку забезпечує адекватне розкриття смислу тлумаченої норми, ефективність правотлумачної діяльності й подальшого правозастосовного процесу [5, с. 66]. До принципів правозастосовного тлумачення норм кримінально-процесуального права вчена відносить: об'єктивність, неприпустимість зловживання правом під час тлумачення, повноту використання способів тлумачення, одностанітність тлумачення. На думку дослідниці, усі вони повинні знайти законодавче закріплення в КПК або в майбутньому законі України «Про нормативно-правові акти». Окрім власних принципів правозастосовного тлумачення норм кримінально-процесуального права, О.В. Капліна виокремлює доктринальні принципи тлумачення, які можуть бути й не закріплені в нормах права, становити етично-моральні ідеї, міститися в роботах учених, але також впливати на процес тлумачення норм права. До них можна віднести науковість тлумачення, єдність теорії і практики, гуманізм, справедливість [6, с. 210–211; 15, с. 80; 9, с. 172].

О.І. Костенко визначає принципи тлумачення адміністративного законодавства як основоположні наукові вимоги та ідеї, об'єктивно зумовлені та стабільні, відповідно до яких справляється організуючий, орієнтуючий та інформаційний вплив на перебіг інтелектуально-вольових операцій, які зумовлюють процес тлумачення адміністративного законодавства, що в кінцевому підсумку забезпечує адекватне та однакове розкриття змісту конкретної адміністративно-правової норми, ефективність правотлумачної діяльності й подальшого правозастосовного процесу. До них вона відносить верховенство права, законність, науковість, принципи об'єктивності, неприпустимості зловживання правом, повноти використання способів тлумачення, однаковості тлумачення, ефективності тощо [7, с. 244].

О.В. Білоус, досліджуючи засади інтерпретації понять та категорій адміністративного судочинства, наголошує, що принципи відповідного тлумачення понять та категорій адміністративного судочинства – це основоположні наукові вимоги та керівні ідеї, об'єктивно обумовлені та стабільні, які справляють організуючий, орієнтуючий та ціннісний вплив на перебіг інтелектуально-вольового процесу тлумачення понять та категорій адміністративного судочинства, що забезпечує адекватне, повне та правильне розкриття змісту вказаних понять та категорій, ефективність правотлумачної діяльності в цілому та подальшого правозастосовного процесу [8, с. 6].

Вчений зауважує, що тлумаченню понять та категорій адміністративного процесу притаманні практично всі принципи адміністративного судочинства (тією чи іншою мірою), оскільки вказана діяльність має всі ознаки юридичної, але найбільш стійкий вплив на цю діяльність мають саме загальні принципи адміністративного процесу, а саме: верховенство права, законність, правова визначеність, остаточність судових рішень, єдність судової практики тощо, які у баченні О.В. Білоуса, є загальними принципами інтерпретації [9, с. 181]. До спеціальних принципів тлумачення понять та категорій адміністративного судочинства дослідником віднесено принципи: об'єктивності та безсторонності, науковості, повноти використання способів тлумачення, пропорційності, обґрунтованості, зрозумілості та інші [8, с. 20].

Варто наголосити, що досить корисним у розробленні ідей основних та спеціальних засад тлумачення норм права є звернення до доктринальних підходів у вирішенні цієї наукової проблеми, запропонованих зарубіжними вченими. Так, американські правники А. Скаліа та Б. Гарнер сформулювали кілька десятків принципів та канонів тлумачення права. Зокрема, серед фундаментальних принципів інтерпретації вони називають: принцип інтерпретації (Interpretation Principle) – кожне застосування тексту до певних обставин тягне за собою тлумачення; принцип переваги тексту (Supremacy-of-Text Principle) – слова владного офіційного тексту (governing text) і те, що вони передають в їх контексті мають першорядне значення; принцип взаємозв'язку канонів (Principle of Interrelating Canons) – жоден канон тлумачення не є абсолютним; презумпція проти неефективності (Presumption Against Ineffectiveness) – слід віддавати перевагу текстуально допустимій інтерпретації, що сприяє, а не перешкоджає меті документа; презумпція чинності (Presumption of Validity): інтерпретація, яка підтверджує дійсність норми, переважає інтерпретацію, яка її заперечує (*ut res magis valeat quam pereat*) [10, с. 47–55; 13, с. 129].

Правники окремо виділяють синтаксичні та семантичні канони: канон звичайного значення (Ordinary-Meaning Canon) – слова мають розумітися в їх звичайному, щоденному значенні, окрім випадків, коли контекст указує на необхідність їх розуміння в технічному сенсі; канон фіксованого значення (Fixed-Meaning Canon) – словам слід надати значення, яке вони мали на момент прийняття тексту; канон загальних термінів (General-Terms Canon) – загальні терміни мають загальний зміст (*generalia verba sunt generaliter intelligenda*). Наприклад, значення певних слів (зокрема, «небезпечно», «зброя») не може бути довільно обмежене, тобто всі існуючі предмети, які можуть підпадати під цю категорію або можуть бути винайдені пізніше, відноситимуться до цієї категорії; канон висновку від зворотного (Negative-Implication Canon) – спеціальна вказівка на одне явище означає виключення інших (*expressio unius est exclusio alterius*); канон кон'юнкції/диз'юнкції (Conjunctive/Disjunctive Canon) – приєднання до кон'юнктивного чи диз'юнктивного переліку здійснюється за законами логіки з певними нюансами; презумпція не виключного характеру слова «включаючи» (Presumption of Nonexclusive «Include») – «включаючи» вказує на наведення прикладів, а не на виключний перелік; канон нерозбірливості (Unintelligibility Canon) – нерозбірливий (незрозумілий) текст не застосовується та інші [10, с. 57–92; 13, с. 130].

До так званих синтаксичних канонів, А. Скаліа та Б. Гарнер відносять: граматичний канон (Grammar Canon) – словам слід надати саме того значення, яке їм надають належна (правильна) граматики та стандартне вживання, а не того, що утворилося внаслідок граматичної помилки законодавця; канон серійного класифікатора (Series-Qualifier Canon) – у тому разі, коли є пряма, паралельна конструкція, яка включає всі іменники або дієслова в серії, ймовірний або постпозитивний модифікатор зазвичай застосовується до всієї серії; канон застереження (Proviso Canon) – застереження зумовлює основну причину, за якою вона кваліфікується. Власне кажучи, застереження – це пункт, який вводить умову за допомогою конкретного слова. Вона вводиться для позначення впливу певних положень, які знаходяться в документі і мають специфічні умови їх застосування; пунктуаційний канон (Punctuation Canon) – пунктуація є допустимим показником значення. Будь-яка, навіть найправильніша, конструкція тексту не може ігнорувати пунктуацію та інші [10, с. 93–107; 13, с. 131].

Своєрідним продовженням синтаксичних і семантичних канонів є так звані контекстуальні канони, серед яких, зокрема, американські дослідники виділяють: канон цілісності тексту (Whole-Text Canon) – текст повинен бути витлумачений як єдине ціле; презумпція послідовного вживання

(Presumption of Consistent Usage) – як вважається, слово або фраза має однакове значення в тексті; зміна текстуального змісту в термінах пропонує варіацію їх значення; канон надмірності (надлишковості) (Surplusage Canon) – за можливості кожне слово і кожне положення акта повинні мати силу. Жодне з положень не повинно ігноруватися. Жодне з положень не повинно надмірно тлумачитися, що може призвести до його дублювання іншого положення або до непородження правових наслідків. Канон надмірності говорить, що функція суду полягає не в тому, щоб переглядати норму шляхом вирахування з її змісту, а шляхом її доповнення. Положення, яке здається суду несправедливим або невдалим (створення так званого *casus male inclusus*), тим не менше повинно мати правову силу; канон загального/спеціального (General/Specific Canon) – якщо існує конфлікт між загальним положенням та спеціальним положенням, то останнє переважає (*generalia specialibus non derogant*); канон несумісності (Irreconcilability Canon) – якщо текст містить справді несумісні положення однакового рівня загальності, які були одночасно прийняті, жодне з них не повинно набути чинності; канон назви та заголовку статті (Title-and-Headings Canon) – назви та заголовки – допустимі показники значення тексту статті та інші [10, с. 109–143; 13, с. 132].

Варто зауважити, що західні дослідники мають дещо інший (відмінний від вітчизняного) погляд на розуміння категорії «принципи тлумачення», у зміст якої вони додають й конкретні правила тлумачення, що іменуються канонами, які фактично, у баченні зарубіжних правників, уособлюють собою спеціальні принципи інтерпретації права. Підкреслимо, що подібну модель системи засад інтерпретації «взяли собі на озброєння» й деякі українські вчені-теоретики права.

Так, С.В. Шевчук поряд із загальними способами тлумачення права вчений окреслює «спеціальні принципи або канони тлумачення», до яких він відносить: принцип комплексності, відповідно до якого закон має тлумачитися як єдиний акт, тобто окремі його положення не можуть бути витлумачені окремо або в межах статті чи розділу, вони мають розглядатися у комплексі; принцип *pari materia* (з того самого предмета) означає: закони, що регулюють однопредметні або близькі за предметом відносини, мають тлумачитися узгоджено, у взаємозв'язку, а не кожний окремо; принцип *eiusdem generis* (того самого роду або класу) означає: якщо загальне слово йде за двома або більше спеціальними словами, то значення цього загального слова має бути обмежене об'єднувальним значенням попередніх спеціальних слів; принцип *noscitur a sociis* (визнавати за супутнім) – якщо слово має кілька значень, його значення у законі визначається за контекстом; принцип *expressio unius, exclusio alterius* (включення одного виключає інше) – якщо у тексті закону встановлено певний перелік (наприклад, перелік професій зі шкідливими умовами праці), то він має розглядатися як остаточний і не підлягає розширеному тлумаченню; принцип обмеженого тлумачення правових положень, що встановлюють юридичну відповідальність особи, коли будь-який сумнів щодо значення правової норми тлумачиться на користь особи; принцип золотого правила – якщо результати «звичайного» тлумачення, згідно із загальноприйнятим літературним читанням тексту, є абсурдними, і очевидний факт, що парламент не міг саме це мати на увазі, у такому разі застосовується інше, додаткове значення «сумнівного» правоположення; принцип відповідності волі законодавця: з усіх суперечливих правоположень потрібно застосовувати лише ті, що найбільше відповідають волі законодавця [11, с. 210–211].

Зауважимо, що схожий підхід демонструють й інші вчені, але ми підтримуємо тезу про те, що термінологічна сполука «принципи – способи – канони» не є тотожними за своїм змістом поняттями. Для нас надзвичайно логічною та привальною є теза про те, що в наших умовах правозастосування та теорії тлумачення права слід проводити водорозділ між принципами інтерпретації та її правилами (як і способами). Це виглядає більш чітким та конкретним, у зв'язку з чим ми схильні вважати, переважну більшість канонів інтерпретації правилами тлумачення, що застосовуються у межах того чи іншого способу інтерпретації [9 с. 168–169].

Висновки. Підбиваючи узагальнений огляд різноманітних підходів до визначення змісту засад тлумачення права та спираючись на вищенаведені нами тези, зазначимо, що принципами тлумачення власне адміністративно-деліктних правових норм є:

- верховенство права – засадничий принцип інтерпретації правових норм, зміст якого полягає у тому, що суб'єкт тлумачення під час всього інтелектуально-вольового процесу із з'ясування та роз'яснення правової норми завжди керується ідеєю про те, що людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Відтак юридична діяльність інтерпретатора має будуватися на засадах людиноцентризму, враховувати пріоритетність інтересів фізичної особи, уникати зайвого формалізму тощо;
- науковість – передбачає наукову обґрунтованість висновків інтерпретації, врахування доктринальних підходів до визначення та формулювання відповідних умовиводів. Суб'єкт інтерпретації адміністративно-деліктних норм права не повинен обмежуватися лише науко-

во-практичним коментарем до відповідного кодексу чи закону, оскільки також цінним є вивчення періодичної наукової літератури, новітніх монографічних та дисертаційних досліджень. Ураховуючи той факт, що інтерпретація є складним інтелектуальним процесом, який здійснюється уповноваженим суб'єктом, стає цілком очевидним, що принцип науковості також передбачає, що під час тлумачення вказаний суб'єкт використовує цілий спектр загальних та спеціальних методів наукового пізнання [9, с. 184].

- принципи об'єктивності. Як слушно зазначається на шпальтах правової літератури, суть цього принципу полягає у тому, що тлумачення здійснюється без впливу особистих чи суспільних думок, будь-якого виду дискримінації, упередженості, ідеології, а особливо без політичного чи соціального впливу. Інтерпретатор, що орієнтується на принцип об'єктивності, у жодному разі не керується прямо чи опосередковано власними інтересами [4, с. 22], а в основі прийнятого ним рішення – об'єктивний, логічний, закономірний результат тлумачення норми адміністративно-деліктного права.
- принцип неприпустимості зловживання правом. Вказана засада тлумачення тісно пов'язана із принципом об'єктивності. Під зловживанням правом при тлумаченні норми, як зауважує О.В. Капліна, слід розуміти використання наданого суб'єктові права її тлумачення в розріз зі смыслом, який дійсно вклав у цю норму законодавець; при нібито відповідності букві закону мають місце зневажання його духом, невідповідність призначенню норми, спотворення справжнього її сенсу, тлумачення на противагу нормам моралі. Інакше кажучи, зловживання правом – це порушення суб'єктивного права, міри можливої поведінки, межі, встановленої цією мірою [5, с. 72].
- принцип повноти використання способів тлумачення передбачає, що інтерпретація норми адміністративно-деліктного права відбувається «за посередництва» всієї системи інтерпретаційних способів у сукупності. Як слушно зауважує О.В. Капліна, значна частина правозастосовчих помилок допускається саме внаслідок неправильного тлумачення норм права, що зумовлено відсутністю у суб'єктів тлумачення чітких уявлень про послідовність здійснення правотлумачних дій, про способи тлумачення та правила, за допомогою яких можна встановити дійсний зміст необхідних норм [14, с. 75; 5, с. 72].
- принцип пропорційності. Як зазначає О.В. Білоус, вказана засада має зв'язок із принципом верховенства права та принципом об'єктивності, оскільки саме вона передбачає спрямування результатів тлумачення на досягнення прийнятого балансу між несприятливими наслідками для прав, свобод та інтересів особи й цілями, на досягнення яких спрямована інтерпретована норма. Іншими словами, пропорційність у тому числі зобов'язує правотлумачного суб'єкта, не порушуючи вимог принципу верховенства права, досягти об'єктивності у визначенні змісту конкретної норми права. Інтерпретатор має не тільки забезпечити захист прав особи, а й у відповідних випадках указати чіткі умови реалізації нею свого правового статусу або навіть їх обмеження [9, с. 186].
- принцип обґрунтованості. Цей принцип є своєрідним продовженням такої засади тлумачення норм права як науковості, оскільки передбачає досягання обґрунтованого необхідними засобами результату, який, як правило, знаходить свій вираз у рішенні юрисдикційного суб'єкта у справі про адміністративне правопорушення. Отже, принцип обґрунтованості передбачає, що висновки інтерпретатора відносно фактичних обставин справи про адміністративний проступок та їх правова оцінка мають підтверджуватися обставинами, що підлягають з'ясуванню при розгляді справи про адміністративне правопорушення, а саме: чи було вчинено адміністративне правопорушення, чи винна дана особа в його вчиненні, чи підлягає вона адміністративній відповідальності, чи є обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність, чи заподіяно майнову шкоду, чи є підстави для передачі матеріалів про адміністративне правопорушення на розгляд громадської організації, трудового колективу, а також з'ясувати інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи тощо.
- принцип зрозумілості. Дотримання цього принципу полягає у групуванні і викладі знань про сенс норми в чітких, лаконічних формулюваннях, що дають змогу зрозуміти і практично реалізувати її припис у повсякденних актах поведінки громадян. Засноване на зробленому роз'ясненні правової норми рішення в справі про адміністративний проступок повинно бути адекватно сприйняте особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілою особою (за її наявності) та іншими учасниками справи, а також втілене у життя адресатами такого рішення [9, с. 187-188].

Отже, у нашому розумінні, принципи тлумачення адміністративно-деліктних правових норм – це визначальні керівні ідеї та основоположні засади, які справляють організуючий та аксіологічний вплив на процес тлумачення норм адміністративно-деліктного права, що забезпечує адекватне,

повне та правильне розкриття змісту відповідних формально визначених правил поведінки, ефективність правотлумачної діяльності в цілому та досягнення інших основних та факультативних завдань інтерпретації адміністративно-деліктних правових норм [15, с. 176-180].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Тодика Ю.М. Тлумачення Конституції і законів України: теорія і практика: монографія. – Харків: Факт, 2001. 328 с.
2. Тодика Ю.М. Конституція України: проблеми теорії і практики: монографія. – Харків: Факт, 2003. 608 с.
3. Савенко М.Д. Класифікація принципів тлумачення норм права. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2014. Т. 155. С. 9–13.
4. Опотяк С.З. Основні принципи тлумачення норм права. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 1. С. 19–24.
5. Капліна О.В. Правозастосовне тлумачення судом норм кримінально-процесуального права: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2007. 480 с.
6. Капліна О. Принципи правозастосовного тлумачення норм кримінально-процесуального права. *Вісник Академії правових наук України*. 2008. № 2 (53). С. 200–211.
7. Костенко О.І. Характеристика спеціальних принципів тлумачення адміністративного законодавства. *Теорія і практика сучасного права: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції*, м. Херсон, 29 жовтня 2010 р. Херсон: Айлант, 2010. Т. 1. С. 243–245.
8. Білоус О.В. Поняття та категорії адміністративного судочинства: людиноцентричні та аксіологічні аспекти тлумачення: автореф. дис. ... докт. юрид. наук. – Дніпро, 2020. 34 с.
9. Білоус О.В. Поняття та категорії адміністративного судочинства: людиноцентричні та аксіологічні аспекти тлумачення: дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07. – Дніпро, 2020. 395 с.
10. Scalia A., Garner B. A. *Reading Law. The Interpretation of Legal Texts*. West: West Publishing Company, 2012. 608 p.
11. Шевчук С. Основи конституційної юриспруденції. – Київ: Український центр правничих студій, 2001. 302 с.
12. Алексєєв С.С. Проблеми теорії права: курс лекцій: у 2 т. / С.С. Алексєєв. – Свердловськ, 1973. Т. 2: Нормативні юридичні акти, застосування права, юридична наука (правознавство). 401 с.
13. Білоус О.В. Людиноцентричні та аксіологічні аспекти тлумачення понять та категорій адміністративного судочинства: монографія. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 340 с.
14. Костенко О.І. Тлумачення актів адміністративного законодавства: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. – Запоріжжя, 2011. 209 с.
15. Ліпінський В.В. Ефективність тлумачення адміністративно-деліктних правових норм: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. – Дніпро, 2021. 439 с.